

KATHOLIEKE
UNIVERSITEIT
LEUVEN

Toetsbeleid aan de K.U.Leuven: principes

Advies van de Onderwijsraad goedgekeurd op de
Academische Raad van 16 november 2009

1. Inleiding

Aandacht voor de kwaliteit van de manier waarop studenten worden geëvalueerd, is op zich niet nieuw; het toetsgebeuren maakt reeds langer deel uit van het intern kwaliteitszorgsysteem van de K.U.Leuven. De relatie tussen toetsen en evalueren en de overige componenten van de onderwijsleeromgeving werd geconcretiseerd in het onderwijsconcept van de K.U.Leuven. Het toetsen en evalueren maakt ook onderdeel uit van afspraken die in het kader van een POC worden gemaakt over een opleiding en van beslissingen die docenten nemen over de opzet en invulling van hun opleidingsonderdelen. Toetsen en evalueren vormt al langer een aandachtspunt in evaluaties waarin wordt gepeild naar de kwaliteit van het onderwijs.

Een aantal ontwikkelingen nopen de universiteit echter om hierin verdere stappen te zetten en maken de formulering van een universiteitsbreed toetsbeleid noodzakelijk. De toegenomen jurisdisering van de relatie student-universiteit die zich het meest uitgesproken manifesteert in procedures bij de Raad voor Studievoortgangsbetwistingen, heeft de nood aan een universiteitsbreed (maar tegelijk voldoende open) kader verscherpt. Daarnaast komt de kwaliteit van het toetsen en evalueren steeds sterker op de voorgrond bij visitaties. Die ontwikkeling zal nog worden versterkt bij de invoering van een systematiek van instellingsaudits¹. Het ligt in de lijn van de verwachtingen dat de instelling zal moeten aantonen dat zij een gedegen toetsbeleid voert. De opleidingen zullen veel meer dan in het verleden het geval was, moeten aantonen dat zij op een kwaliteitsvolle manier nagaan of studenten effectief de doelstellingen en leerresultaten hebben bereikt en dat de opleiding dit permanent opvolgt.

In deze nota worden de principes vastgelegd die de K.U.Leuven hanteert in haar toetsbeleid. De invulling van deze principes gebeurt op het niveau van de faculteiten, de opleidingen en de opleidingsonderdelen. Bij de vertaling van die principes naar een facultair beleid en naar een concrete aanpak van het toetsgebeuren, kan men gebruik maken van een meer omvattende tekst (bijlage 1) waarin dieper ingegaan wordt op wat toetsing precies is, welke kwaliteitseisen aan toetsing worden gesteld en hoe men de kwaliteit van het toetsgebeuren kan borgen. Draaiboeken (bijlage 2) voor de faculteit, een opleiding en docenten/didactische teams moeten alle betrokkenen ondersteunen bij de implementatie van deze principes. Bij het maken van een keuze voor een geschikte toetsvorm kan men teruggrijpen naar fiches waarin ingegaan wordt op de mogelijkheden, voor- en nadelen van verschillende toetsvormen (cf. steekkaarten doceerpraktijk – evaluatie, www.kuleuven.be/DUO/steekkaarten).

2. Principes

De K.U.Leuven schrijft haar toetsbeleid in in het kader van haar visie op onderwijs en van het onderwijsconcept dat deze visie operationeel vertaalt.

1. Toetsen hebben tot doel de vordering van het leerproces aantoonbaar te maken voor de student en de docent en, op gestelde momenten, een oordeel te formuleren over de bereikte resultaten, zowel voor de student en de docent als voor de samenleving.
2. Toetsing is een essentiële component van de leeromgeving. Coherentie en consistentie met de andere componenten van de leeromgeving – de doelstellingen en de leerresultaten van de opleiding en de opleidingsonderdelen waaruit deze is opgebouwd, de inhoud, aangeboden materialen en werkvormen die deze doelstellingen en leerresultaten concretiseren – is dus een vereiste.
3. Toetsen zijn meetinstrumenten die nagaan in welke mate de studenten de doelstellingen en leerresultaten hebben bereikt. Vereisten voor kwaliteitsvolle toetsen als meetinstrumenten zijn:
 - a. zorgvuldige afstemming tussen de toets en de doelstellingen en leerresultaten, rekening houdend met de vaststelling dat bepaalde aspecten van de doelstellingen zich kunnen onttrekken aan onmiddellijke toetsing en dus op een indirecte wijze worden benaderd;
 - b. validiteit van de toets: meet de toets wat ze beoogt te meten in termen van kennis, inzicht, vaardigheden, competentie?

¹ De Onderwijsraad heeft het thema kwaliteitszorg als een van de prioritaire thema's op de agenda van de OWR geplaatst voor het academiejaar 2008-2009. Het uiteindelijke doel is het optimaliseren van het kwaliteitszorgsysteem voor onderwijs met het oog op het verder stimuleren van alle betrokkenen tot kwaliteitsvol omgaan met onderwijs. De verdere ontwikkeling van een kwaliteitscultuur binnen de gehele universitaire gemeenschap is daarbij cruciaal. Een versterking van het intern kwaliteitszorgsysteem moet de K.U.Leuven ook voorbereiden op een systeem van instellingsaudits.

- c. betrouwbaarheid: meet de toets nauwkeurig en consistent wat ze beoogt te meten?
 - d. transparantie: is de toets inhoudelijk en procedureel inzichtelijk voor de studenten?
 - e. bruikbaarheid: ondersteunt de (materiële) organisatie van de toets het beoogde doel?
4. Summatieve toetsen zijn waarderingsinstrumenten die op basis van een meting toelaten een oordeel te formuleren. Vereisten voor kwaliteitsvolle toetsen als waarderings-instrumenten zijn:
 - a. een gemotiveerde en duidelijke bepaling van de waarderingschaal, in het bijzonder van de cesuur en de slaagvoorwaarden;
 - b. een inzichtelijke beschrijving van de wijze waarop de examinerator tot een consistent oordeel komt, inbegrepen de wijze waarop een oordeel wordt gevormd vanuit gefragmenteerde beoordelingen op verschillende tijdstippen of door onderscheiden examineratoren;
 - c. een organisatie van het toetsen die toelaat na te gaan of de prestatie van de student zelf gewaardeerd wordt en die fraude kan detecteren en op gepaste wijze opvolgen.
 5. Op basis van de toetsen kunnen de studenten hun leerproces bijsturen en kunnen docenten het onderwijsproces optimaliseren. Bij deze formatieve component van het toetsen is adequate feedback cruciaal. Toetsen met uitsluitend formatieve oogmerken zijn van groot belang in de initiële fase van de Bachelor-opleiding; de opleidingen organiseren dan ook in deze fase systematisch dergelijke formatieve (tussentijdse) toetsen.
 6. Bepaalde toetsen hebben naast hun formatieve component tot doel een afsluitend oordeel te formuleren over het bereiken van de doelstellingen en leerresultaten van een opleidingsonderdeel of een groep opleidingsonderdelen; toetsen met een summatieve component zijn examens.
 - a. Het slagen in een examen geeft aanleiding tot het verlenen van een creditbewijs of in bepaalde vormen van permanente vorming van een andersoortig getuigschrift. Toetsing die leidt tot creditbewijzen is onderworpen aan decretale bepalingen die vertaald worden in de bepalingen van het onderwijs- en examenreglement.
 - b. Bij een summatieve toets, ook bij mondelinge examens, moet het oordeel op een afdoende wijze kunnen worden gemotiveerd, ten aanzien van de studenten, de examencommissie en de bevoegde interne en externe beroepsinstanties.
 - c. De verantwoordelijke examinerator wordt conform het examenreglement aangewezen.
 - d. De summatieve toetsen worden georganiseerd in hetzelfde semester als het opleidingsonderdeel waarop ze betrekking hebben; de student krijgt, behoudens in het reglement omschreven uitzonderingen, een tweede kans in de derde zitting van hetzelfde academiejaar.
 7. Als architecten van de leeromgeving, zijn de docenten met hun medewerkers de primaire verantwoordelijken voor de toetsing van de opleidingsonderdelen. Zij bepalen de inhoud en de vorm van de toetsen op basis van de kenmerken van het opleidingsonderdeel en van de kwaliteitsvereisten; zij doen een voorstel aan de bevoegde permanente onderwijscommissie. Zij staan in voor de kwaliteitsvolle uitvoering van de toetsen en van de feed-back.
 8. De POC en de programmadirecteur zijn eveneens verantwoordelijk voor de toetsing, in het bijzonder wat de relatie tussen de doelstellingen de leerresultaten van de opleiding en de toetsing aangaat en wat de afstemming van de toetsing van de verschillende opleidingsonderdelen binnen een opleiding betreft. Validiteit van de voorstellen, evenwicht en spreiding van de toetsvormen, bewaking van de studiedruk en organiseerbaarheid zijn hierbij belangrijke aandachtspunten. De afstemming kan, na overleg, leiden tot wijzigingen aan de voorstellen. De POC ziet ook toe op de tijdige bekendmaking van de toetsvormen en op de reglementaire bepalingen in zake laattijdige wijziging.
 9. De studenten zijn cruciale actoren in het toetsen. Zij worden, conform de reglementaire bepalingen, tijdig en volledig geïnformeerd; zij leggen de toetsen af volgens de bepalingen en instructies en onthouden zich van fraude en ander gedrag dat de toetsing in gevaar brengt. Zij hebben, na elke toets, recht op kwaliteitsvolle feed-back die toelaat de persoonlijke prestatie in te schatten; deze feed-back volgt zo spoedig mogelijk op de toets.
 10. De examencommissie stelt de ingediende examenresultaten vast; in overeenstemming met het examenreglement, ziet zij toe op de regelmatigheid van het verloop van de examens; zij beslecht betwistingen, oordeelt over fraude en over bijzondere omstandigheden of overmacht en kan optreden in het geval er kennelijk onredelijke resultaten zijn. De ombudspersoon bemiddelt in geval van individuele problemen van de student en treft zondig maatregelen.
 11. De K.U.Leuven ontwikkelt een toetsbeleid dat de kwaliteit van het toetsen bevordert, aantoonbaar maakt en bewaakt. Een dergelijk beleid is slechts zinvol binnen een toetscultuur gegrond op actieve betrokkenheid, bespreekbaarheid van de toetsing in alle facetten en interactie tussen alle betrokken actoren.

- a. De K.U.Leuven vertaalt deze uitgangspunten en principes in haar onderwijs- en examenreglement, in een actieplan met draaiboeken voor faculteiten, opleidingen en docenten en in instrumenten ter ondersteuning van de bepaling van de toetsvormen. Zij organiseert een opleiding voor verantwoordelijken en medewerkers. De vicerectoren onderwijs en studentenaangelegenheden samen met de bevoegde diensten volgen het toetsbeleid op.
- b. De faculteiten en de opleidingen concretiseren het toetsbeleid in functie van de specifieke omstandigheden en kenmerken. Zij zijn in hun ressort verantwoordelijk voor de implementatie; zij organiseren de examens en volgen het verloop ervan op, in overeenstemming met de reglementen.
- c. In het begin van elk academiejaar evalueren de POC's het toetsbeleid en de uitvoering ervan tijdens het voorbije academiejaar; zij rapporteren aan de faculteit die er een discussie aan wijdt en desgevallend voorstellen formuleert.
- d. De Onderwijsraad bespreekt jaarlijks, mede op basis van de input vanuit de faculteiten, het toetsbeleid en formuleert, zo nodig, voorstellen o.m. ter aanpassing van de reglementen, aan de Academische Raad.